

Fotografska križanka kot didaktično sredstvo pri razvoju inovacijskih kompetenc

dr. Lika Borut

Fakulteta za management
Univerze na Primorskem

Karin Žontar

ArsLingue

V skladu s cilji Lizbonske strategije in statističnimi inovacijskimi indikatorji (EIS - Scoreboard, 2011) Slovenija še vedno zaostaja za povprečjem EU, posebno pa za najbolj razvitimi državami. Še bolj smo zadaj po ekonomskih rezultatih. Za dolgoročno preseganje (ne)inovativnega obstoječega stanja je nujno usmeriti velik del družbenih naporov tudi v mlade (Lika, 2010). S tem mislimo na izzive šolskemu sistemu, ki mora postati bolj odprt in povezan z zahtevami življenja (Drobne, Breznikar, 2006; Lika, 2010). Obenem pa je potrebno mlade upoštevati ne le kot breme družbi, ampak kot največji potencial.

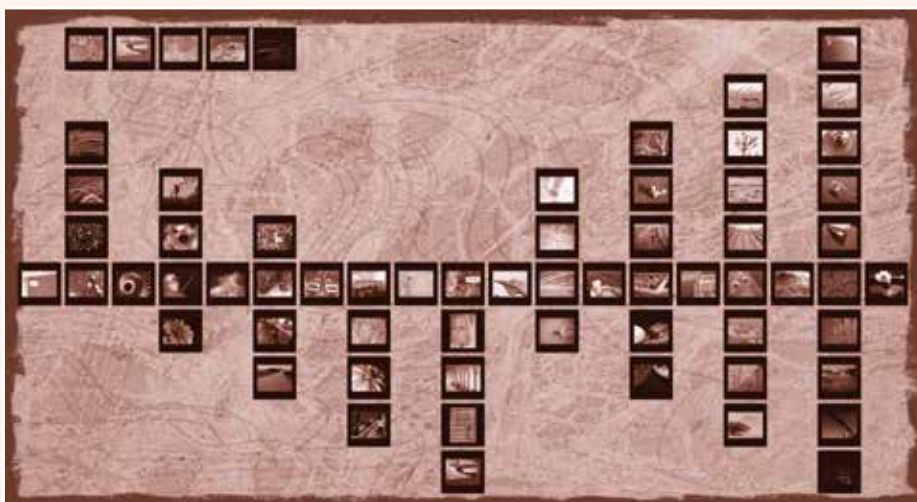
Tako ni naključje, da je NASA v okviru programa Spirit povabila k sodelovanju mlade iz vsega sveta. Gre za pomoč mladih pri analizi slik, ki jih je drobno vozilo z Marsovega površja pošiljalo na Zemljo. Zakaj mladi? Ker so ustvarjalni in vidijo stvari drugače. Ker na slikah vidijo značilnosti, ki jih strokovnjaki, obremenjeni z desetletji izkušenj in stereotipov, ne vidijo več. Žal pa psihologi ugotavljajo, da se ustvarjalnost ljudi z leti zmanjšuje. V veliki meri sta za to odgovorna vzgoja in izobraževanje, ki ne pomagata dovolj razvijati prirojenih ustvarjalnih potencialov. Žal pa še

bolj redki uspejo zamisel razviti do inovacije – koristne, včasih tudi dobičkonosne novosti (Lika, 2004). Za ta korak so potrebna še dodatna znanja oz. kompetence, ki jih večina učencev, pa tudi učiteljev, nima (Lika, 2010). Poleg pomembne vloge učitelja ima pri njihovem doseganju eno ključnih vlog tudi kurikulum. Pri tem se pojavlja vprašanje njegove ustreznosti: ali je zasnovan tako, da na učence prenaša poglobljena znanja in veščine, povezane z inovacijskim procesom – in obenem ustrezno skrbi se za razvoj osebnostnih kompetenc (npr. ustvarjalnost, samozavest, navdušenje in gorečnost, pogum, obvladovanje tveganja, timsko delo, vztrajnost, domišljija, itd. Sawyer, R.K. 2008, Armstrong 1991)? V nadaljevanju

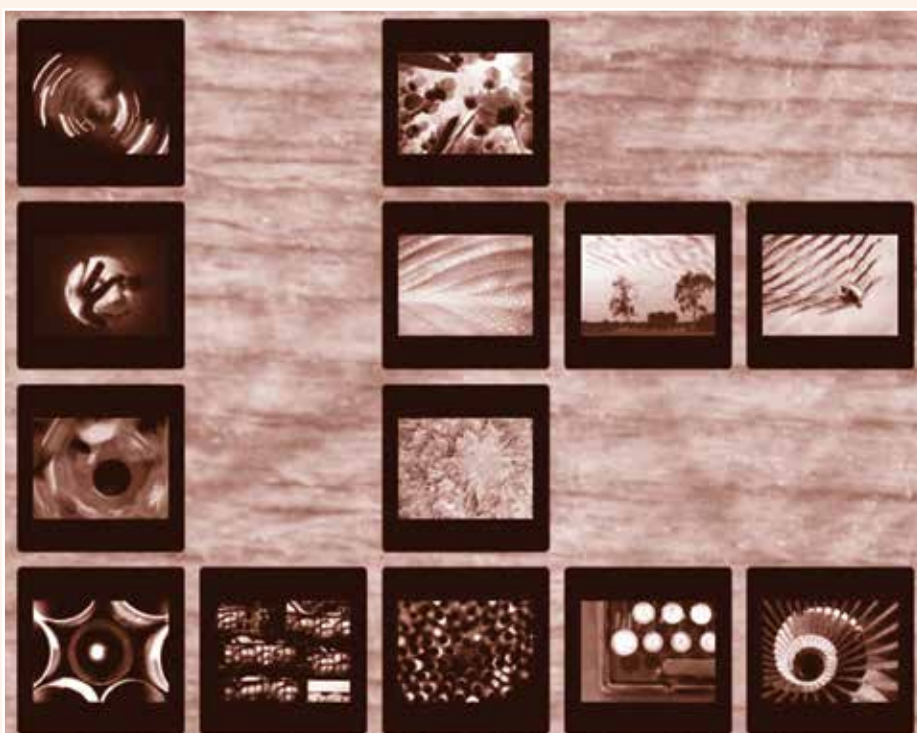
bo predstavljen eden takih konceptov, ki v veliki meri spodbuja ustvarjalnost in inovacijske kompetence. Nastal je pravzaprav po naključju; kot odziv na aktivnosti vrtača, ki spodbuja sodelovanje s starši.

Koncept fotografske križanke

Ste se kdaj vprašali, kaj imajo skupnega obešanje perila, fotografija in križanka? In razmišljali o tem, da je obešanje perila lahko kreativna igra, ki temelji na ustvarjalni klasifikaciji. Npr. vse modre kose lahko obešimo skupaj, prav tako vse kose z gumbi ali pa oblačila, ki jih uporabljamo v hladnih dneh. Možnosti je veliko. Podobno lahko združujemo fotografije v nize po določenih

Slika 1: ena od postavitvev »barve«

Slika 2: detajl iz druge instalacije

Slika 3: slika z razstave (zgoraj) in otroško posnemanje položaja veje in ptice (spodaj)

Otrokom smo predstavili razstavo ter jih preko vprašanj vodil k lastnemu razmišljanju, ugotavljanju, iskanju podobnih fotografij, razvrščanju, poimenovanju ter jih usmerjali v njihovo lastno domišljijo in asociacije.

Naloga 1

Otroci so se s pomočjo svojega telesa oz. z gibanjem ter postavljanjem transformirali v predmet na sliki ter ga ponazorili (slika 3). Oponašali so tako deblo kot tudi ptico z razprostrtimi krili. Pri tem je bilo pomembno tudi podrobno opazovanje. Ne le ptič na veji, tudi razprostrta krila so bila pomembna pri oponašanju. Prav tako so posnemovalci opazili, da je veja obrnjena rahlo navzgor. Deklica v belem je s položajem telesa to uspešno ponazorila. Torej so otroci razvijali:

- ▶ sposobnost opazovanja več slik (ozadje na desni fotografiji Slike 3) in intuitivni izbor primernih za oponašanje,
- ▶ sposobnost opazovanja celote in detajlov na izvorni sliki,
- ▶ sposobnost posnemanja.

Naloga 2

Naslednja naloga je bila zahtevnejša. Za skodelice z barvo so morali poiskati najprej način, kako jih oponašati glede postavitve. Poleg tega pa so morali posnemati tudi barve. Tako so izmed sebe izbrali tiste, ki so imeli čim bolj pisane obleke in se ulegli na tla tako, da so le-te prišle čim bolj do izraza. Poleg tega smo skupaj z otroki ugotovili, da so skodelice z barvami fotografirane od zgoraj navzdol (kot jih vidi ptiček) in da bomo tudi z njimi naredili podoben posnetek. Otroci so se samoiniciativno razporedili med seboj in se ulegli na tla ter nalogo odlično opravili. Sledilo je fotografiranje. Otroci so razvijali:

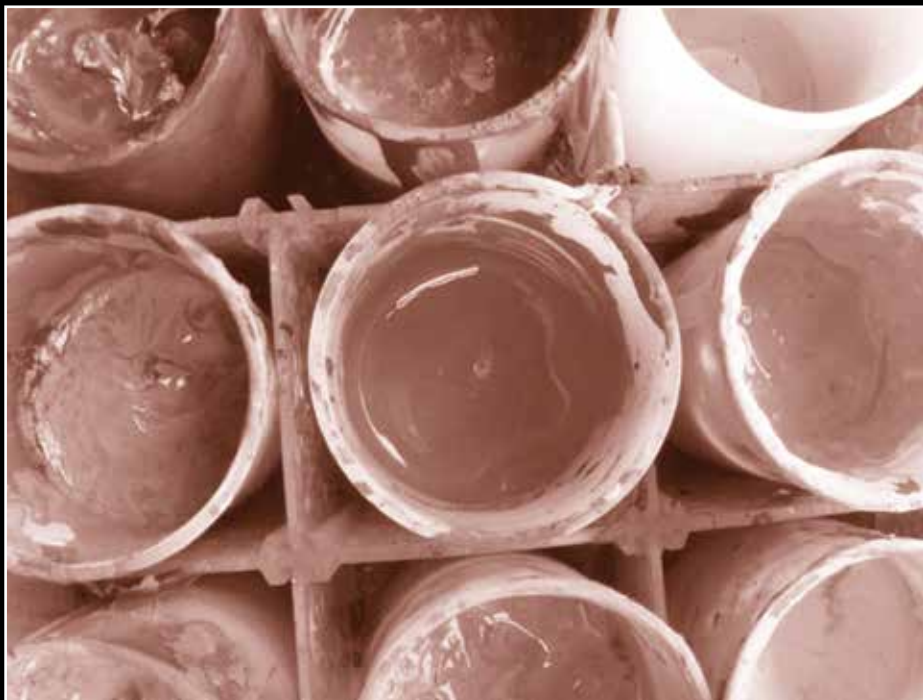
- ▶ sposobnost opazovanja slike in intuitivni izbor primernih za oponašanje,
- ▶ opazovanje izvorne slike,
- ▶ sposobnost posnemanja barvnih lastnosti in položaja,
- ▶ sposobnost timskega dela in komuniciranja,
- ▶ sposobnost izbora idej.

Naloga 3

Naslednja naloga je bila povezana s tulipani, ki smo jih zaradi specifikke izbrali mi. Gre za izvorni posnetek od spodaj navzgor, kjer fotoaparata leži na tleh. Otroke smo spodbudili k razmišljanju v dveh smereh; najprej, kako tulipane posnemati. Pri tem gre za nekoliko drugačen problem, ki je povezan s percepcijo

lastnostih; npr. po barvah ali značilnih grafičnih elementih, združimo vse slike z vodo, enake barve, visoke stavbe ipd. Od tod je do foto-krizanke le še korak. Fotografije, kjer se pojavljata vsaj dva omenjena elementa, predstavlja vezni element med posameznima foto-nizoma. Tako uporabimo foto-vrstico in foto-stolpec, uredimo pa ju tako, da v presečišče postavimo fotografijo z omenjeno skupno lastnostjo. Ko na takšen način medsebojno kombiniramo večje število vrstic in stolpcev, postopno zgradimo celotno križ-fotje. Pri

tem se seveda pojavlja vprašanje kompozicije celote. Omeniti velja, da z enakim naborom fotografij upoštevajoč različne možnosti klasifikacij lahko sestavimo nepredstavljivo veliko možnih kombinacij; omejeni smo predvsem s svojo domišljijo. Križ-fotje je postavljeno na podlago velikosti okoli 2,4 m x 1,2 m, na njej pa so posamezne fotografije (slika 1 in 2). Otroci iz vrta Trnovo so si v sklopu sodelovanja s starši ogledali razstavo Kaos in red v Cankarjevem domu, v okviru katere je avtor tega prispevka prikazoval tri instalacije.

Slika 4: slika z razstave v CD (zgoraj) in otroško posnemanje barv in položaja (spodaj)

perspektive. Z nekaj pomoči so nalogo odlično opravili, saj so se postavili v krog in gledali navzdol. Poleg tega smo jih povabili, da skušajo sliko tudi posneti. Eden starejših otrok se je opogumil in vzel v roke fotoaparata ter pravilno razmišljal, ko ga je spustil nekoliko nižje od glave. Ker posnetek še ni bil ustrezen, je z nekoliko pomoči ugotovil, da mora biti aparat čim nižje; najbolje pa je, če se kar uleže na tla (Slika 5, spodaj). Nad njim pa so bili otroci, ki so ponovili že predhodno naučeni položaj (Slika 5, sredina). Otroci so razvijali:

- ▶ sposobnost opazovanja in zaznavanja percepcije na izvorni sliki,
- ▶ sposobnost timskega dela in komuniciranja,
- ▶ sposobnost definiranja zornega kota opazovalca (oz. položaj fotografa izvorne slike),
- ▶ uporabo fotoaparata s konkretno nalogo fotografiranja otrok/posnemovalcev tulipanov.

Otroci so se na podoben način lotili vrste drugih podobnih izzivov in jih zelo uspešno

opravili. Poleg prepoznavanja in ugotavljanja, kaj in kdo je na fotografiji, so razmišljali tudi, kako oz. na kakšen način je fotograf fotografiral določeno fotografijo (od spodaj navzgor, od zgoraj navzdol, od strani, od zadaj, od spredaj, v gibanju). Nato so preko svojega telesa in lastne izkušnje imeli možnost fotografirati na tak način ter narediti formacijo v prostoru, prav takšno, kot je bila na fotografiji. Spoznali so tudi učinek bliskavke v zaprtem prostoru in rezultat (neostra slika), če je svetlobe malo.

Končen rezultat

Na podlagi fotografij, ki so jih posneli otroci je nastala tudi fotografska križanka Mačkov Murijev (Slika 6). Pri tem gre za kombinacijo posnetkov s sodelovanjem otrok in avtorja izvirne razstave. Poudariti je potrebno, da je bil za izdelavo tega križ-fotja potreben precej velik izbor fotografij, a jih v okviru dela z otroki ni bilo dovolj. Otroci so pri delu krepili:

- ▶ sposobnost pomnjenja (ker izhajamo iz velikega števila fotografij),
- ▶ sposobnost ustvarjalne klasifikacije (saj je potrebno po določenih lastnostih izbrati fotografije za posamezne vrstice/stolpce),
- ▶ sposobnost kreativnega kombiniranja fotografij.

Zaključek

Za celovito delovanje človeškega uma je izredno pomembno uravnoteženo delovanje leve in desne hemisfere. Prikazana metoda levo hemisfero razvija skozi sistematično in analitično delo, desno pa prek umetniških elementov, abstrakcije in kreativnega dela. Izkazalo se je tudi, da smo celo pri tako zahtevni tematiki, kot je umetnost, od klasičnega podajanja snovi uspeli preiti do ustvarjalnega pedagoškega procesa z veliko motivacijo mladih. Metoda predstavlja način, kako razmeroma abstraktne pojme in aktivnosti na prijazen način predstavimo otrokom vseh starosti in jih vključimo v kreativen proces. Pri tem smo krepili tako medsebojno sodelovanje otrok, vzgojiteljev oz. vrtca kot celote in staršev. Prav tako smo pri otrocih spodbudili sposobnosti opazovanja, posnemanja, razumevanja perspektive, povezovanja in jim seveda podali osnove fotografije. Krepili so tudi sposobnost timskega dela in izbiranja najboljših ideje. Pomembno je, da so otroci proaktivno sodelovali od samega začetka in bili prisotni pri končni realizaciji. S tem smo

Slika 6: križ-fotje, ki ga je avtor razstave izdelal ob sodelovanju otrok iz vrta

jim podali jasno sporočilo, da je smiselno težiti k uresničitvi končnega cilja – ki je lahko več kot le fotografski posnetek. •

Literatura

- Armstrong, Thomas. 1991. *Awakening Your Child's Natural Genius*. Tarcher, April 1991.
- Drobne, S, Breznikar, A, Babič, U. 2006. Mnenje diplomantov o učinkovitosti študija geodezije = Graduates opinion on efficiency of study programmes of surveying. *Geod. vestn.* 50 2: 270-286.
- EIS - Scoreboard. 2011, *European Innovation Scoreboard - Comparative Analysis of Innovation Performance*. European Union, 2010.
- Likar, B. 2010. Inovativnost se ne bo »zgodila«. V: Vehovar, Urban (ur.): *Neosocialna Slovenija*, Koper: UP, ZRS, Univerzitetna založba Annales.
- Likar, B. 2004. Mreža inovativne odličnosti mladih - model spodbujanja inovativnosti mladih = Innovative excellence for youth - creating a network to Foster innovative behaviour among young Slovenes. *Stroj. vestn.*, 2004, letn. 50, št. 4, str. 239-246.
- Sawyer, R.K. 2008. "Optimising Learning: Implications of Learning Sciences Research Develop, in: *Innovating to Learn, Learning to Innovate*. OECD Organisation for Economic Co-operation and. 2008. OECD Publishing, November 20.

Slika 5. slika z razstave v CD (zgoraj) in otroško posnemanje položaja (sredina) ter izdelava posnetka (spodaj)